

Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algıları

Self Sufficiency Perception of Music Teachers Teaching Music Students with Special Needs

Mehmet Şahin AKINCI¹, Elif SAZAK PINAR², Uğur ALPAGUT³

Öz

Öğretmenler eğitim ortamlarında gelişim açısından birbirlerinden farklı fiziksel ve zihinsel özelliklerde öğrencilerle çalışmaktadırlar. Gelişim açısından normal sürecin gerisinde ve ilerisinde olan öğrenciler özel gereksinimli öğrenci (ÖGÖ) olarak isimlendirilmekte ve farklı eğitim ortamlarında farklı alanlarda dersler almaktadırlar. ÖGÖ' lerin genel eğitim ortamlarında aldıkları derslerden birisi de müzik dersidir ve müzik öğretmenleri konuya ilişkin özyeterlik algıları kapasitesinde ÖGÖ' leri müzik alanında geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu çalışmada müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının çeşitli değişkenlere göre tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 227 müzik öğretmenine ulaşılmış ve Akıncı (2017) tarafından geliştirilmiş olan "Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algısı Ölçeği" aracılığı ile veriler elde edilmiştir. Araştırmada istatistik teknikler olan yüzde-frekans, Mann-Whitney-U testi ve Kruskal-Wallis testleri uygulanmış ve bulgulara ulaşılmıştır. Müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları ile cinsiyet, medeni durum, yaş grupları, lisans mezuniyet yılları, mezuniyet durumları, çalışılan kademe, özel sınıfta müzik eğitimi verme, kaynaştırma sınıfında müzik eğitimi verme, destek eğitim odasında müzik eğitimi verme, mesleki deneyim süreleri arasında anlamlı farklılıklar bulunamamıştır. Öğretmenlerin konuya ilişkin özyeterlik algıları ile mezun oldukları fakülte, ÖGÖ' nün evinde müzik eğitimi verme, ÖGÖ' nün müzik eğitimine ilişkin seminer-kurs alma, kendine ait müzik dersliği olma ve çalıştığı okulda rehber öğretmen olma durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bulgulara ilişkin sonuçlar ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: müzik öğretmeni, özel gereksinimli öğrenci, özyeterlik

Abstract

In educational environments, teachers work with students who have different physical and mental features in terms of development. Students who are ahead or fall behind the normal developmental process are referred to as students with special needs (SWSN), and they are offered different lessons in different educational environments. One of the lessons that SWSN receive is the music lesson where the music teachers try to improve the musical background of such students within the self-efficacy perception they have on the issue. Aim of this study is to identify the self-efficacy perceptions of music teachers on musical practices with SWSN, in terms of different variables. In the study, necessary data have been collected by means of contacting a total of 227 music teachers and Data were obtained by "Self-efficacy Perception Scale of Music Teachers Using Music with Special Needs Students" developed by Akıncı (2017). The findings have been obtained through statistical techniques such as percentage-frequency, Mann-Whitney-U Test, and Kruskal-Wallis Test. The research does not reveal significant differences between the self-efficacy perceptions of music teachers on musical practices with SWSN and the factors; such as gender, marital status, age groups, graduation year from bachelor degree, graduation status, working level, teaching music for special classes, teaching music for inclusive classes, giving musical instructions at supportive education class, and years of professional experience. On the other hand, the study identified significant differences between the self-efficacy perceptions of teachers on the issue and the factors; such as faculties graduated from, teaching music at the house of SWSN, attending seminars-courses on the musical education of SWSN, having a separate class for music lessons, and being the school counsellor. The results and necessary suggestions on the findings have been provided.

Keywords: music teacher, self efficacy, students with special needs

1. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Zonguldak, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-2404-330X>

2. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bolu, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-3530-9588>

3. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bolu, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0001-6503-0022>

Atf / Citation: Akıncı, M.Ş., Sazak-Pınar, E., & Alpogut, U. (2019). Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları. *Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1609-1622. doi:10.24106/kefdergi.3171

Extended Abstract

Introduction : In educational environments, along with the students who show a normal developmental process in terms of developmental features, there are also students who have differences in terms of educational competencies and individual development skills, compared to their peers. Such students are referred to as students with special needs (SWSN). They receive education at schools established in accordance with the type of the special need, or through inclusive education available within the educational activities offered by regular schools.

Education is a legal right granted to everyone and guaranteed by the laws. Providing the individuals who require special education determined through their performances with the opportunity to pursue their educations in environments arranged suitably for their skills is the primary duty (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015 Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı). SWSN study and pursue their developmental process by means of certain special-different practices and methods, with teachers who are trained in the field of special education.

In educational environments, student, teacher and curriculums are the main elements. Teachers play a vital role among these elements (Eldemir, 2011). Knowledge of the field, skills, and professional competency are the main domains (Atasoy, 2010). From the teachers' point of views; concept of competency identifies knowledge, understanding, skills and attitudes needed for the fulfillment of the tasks and responsibilities that teaching profession requires. Teaching competencies, on the other hand, can be described as the combination of knowledge, skills, attitudes, responsibilities and personal characteristics required for an effective performance in teaching environments (Derman, 2007; Okursoy, 2016). Some scholars use the notion of "teacher self-efficacy"; while the others use "teacher competency" in the literature related to teacher competencies. The term self-efficacy is of great importance in terms of understanding the competency perception of a member of a profession on professional behaviors (Aksu, 2009).

Self-efficacy means the self-judgments and faith of an individual on how well s/he will be able to cope with the potential challenges in future life. It is the outcome of an individual's judgments on the things they can achieve in life within the skills they own. It refers to the self-perception of their skills and capacities on dealing with different situations and fulfilling a certain activity (Senemoğlu, 2012). Faith in competency influences how people think, feel, behave and motivate themselves (Bandura, 2009). Faith in self-efficacy means the comprehensive judgments on how well they will be able to use the competencies they have effectively in line with their objectives (Bandura, 1977), and judgments on the level of their competencies (Işık, 2001). It is known that teachers with high levels of self-efficacy perceptions are much more ambitious in terms of proposing suggestions for the students with learning and behavior problems, and incompetencies (Brownell and Pajares, 1996).

Based on the main problem "What are the self-efficacy perception levels of music teachers on musical practices with SWSN", three sub-problems have been identified and these subheadings have also been divided into further subheadings within themselves. These headings are: sub-problems related to demographical features, sub-problems related to professional experience and knowledge, and sub-problems related to the school information they work at. Aim of this study is to identify the self-efficacy perception levels of music teachers on musical practices with SWSN in terms of different variables.

The study is considered significant in terms of collecting the data through a study group consisting of music teachers with experience in the related field; providing further information for the literature in the field of music and special education, by means of revealing current results on the self-efficacy perception levels of music teachers who work or will work with SWSN and apply musical practices; and enabling the national education authorities, higher education council, and related scholars and educators to approach to this issue more realistically and with suggestions, as a result of the solution offers it suggests.

Method : Population of this research is determined based on the music teachers working in Turkey, and the study group consists of total of 227 randomly selected music teachers working in different cities of Turkey. The data have been applied to the teachers as face-to-face interviews with the help of the "Scale on the Self-efficacy Perceptions of Music Teachers on Musical Practices with SWSN" developed by the researcher. It is also sent via email, which is one of the important means of communication in today's world, and the answers have been evaluated. Collected data have been tested on SPSS Statistics 20 package software, in terms of the averages related to the variables, exploratory factor analysis, validity and reliability status, and structure validity. Mann-Whitney-U and Kruskal-Wallis tests have been used in order to identify whether the intergroup averages of the findings reveal significant differences according to the analyzed variable, or not.

Findings : The research does not reveal significant differences between the self-efficacy perceptions of music teachers on musical practices with SWSN and the factors; such as gender, marital status, age groups, graduation year from bachelor degree, graduation status, working level, teaching music for special classes, teaching music for inclusive classes, giving musical instructions at supportive education class, and years of professional experience. On the other hand, the study identified significant differences between the self-efficacy perceptions of teachers on the issue and the factors; such as faculties graduated from, teaching music at the house of SWSN, attending seminars-courses on the musical education of SWSN, having a separate class for music lessons, and being the school counsellor. The results and necessary suggestions on the findings have been provided.

4. Suggestions

In accordance with the findings, the study suggests that; the number of hours allocated for the special education course at teaching departments must be increased; special education activities related to different teaching fields must be elaborated, and presented by a specialist; Ministry of Education must prepare and provide adequate sources related to the musical education of SWSN and organize instructive seminars; music teachers must conduct researches in order to increase their self-efficacy perceptions on the musical education of SWSN positively, as well as other studies for their professional improvements.

1. Giriş

Bireyler dünyaya geldikten sonra belirli gelişim evrelerine girmektedirler. Fiziksel ve zihinsel gelişimde yeterli düzeye ve normal gelişim gösterememesi nedeniyle belirli bir düzeye ulaşan bireyler eğitim almak zorundadırlar. Bireyler farklı alan ve seviyelerde kendileri için hazırlanmış eğitim-öğretim planları ve programları yardımıyla eğitim süreçlerine başlamaktadırlar. Eğitim ortamlarında gelişim özellikleri açısından normal gelişim gösteren öğrencilerle birlikte eğitim yeterlikleri ve bireysel gelişim özellikleri açısından akranlarına göre farklılıkları olan öğrenciler de yer almaktadır. Bu öğrenciler özel gereksinimli öğrenci-ÖGÖ olarak tanımlanmaktadır. ÖGÖ' ler özel gereksinim türlerine göre açılmış olan okullarda ve kaynaştırma yoluyla eğitim faaliyetleri kapsamında genel okullarda eğitim almaktadırlar.

Eğitim ve öğretim ortamlarında, yaşlarına göre daha geç ve güç öğrenen, normal eğitim hizmetlerinin dışında ek hizmetlere ihtiyacı olan çeşitli bireylerle karşılaşılabilir (Deniz, 2008; Uysal, 1995). Her birey kendine özgü bedensel yapıya ve işlevlere, çeşitli alanlarda öğrenme özelliklerine, hızına ve duygusal özelliklere sahiptir. Bu farklılıklar belli sınırlar içinde olduğunda bireyler genel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedirler. Ancak farklılıkların daha büyük boyutlu olduğu bireylerde genel eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta ve özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Kırcaali-İftar, 1998).

Eğitim herkes için kanunlarla güvence altına alınmış yasal bir haktır. Bu hakkın bir gereği olarak özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin de eğitimlerini performansları doğrultusunda belirlenmiş eğitim ihtiyaçları ile onların özelliklerine uygun olarak düzenlenen ortamlarda sürdürmelerini sağlamak temel görevidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2015 Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı). Eğitim ortamlarında özel gereksinimli olarak nitelendirilmekte olan bireyler bu alanda eğitim almış olan öğretmenlerle birtakım özel-farklı uygulama ve yöntemlerle çalışmakta ve gelişimlerini sürdürmektedirler.

Okulda ve eğitim ortamlarında öğrenci, öğretmen ve eğitim programları temel öğelerdir. Bireyi ailesine, yaşadığı topluma, ülkesine, dünyaya faydalı ve üretken hale getirmeyi amaçlayan eğitim sistemi içinde öğretmenin yeri tartışmasız çok önemlidir (Eldemir, 2011). Konu alanı bilgisi, mesleki yeterlilik ve beceriler temel etkinlik alanlarıdır. Öğretim programını ve öğrenme etkinliklerini düzenleyen ve gerçekleştiren öğretmenlerdir. Bu bağlamda öğretmenlerin yetiştirilmesi ve/veya nitelikli öğretmenlerle bu sistemin devam ettirilmesi önemlidir. Bu konularla ilişkili olarak her ülkede öğretmenlerden beklenen ölçütler geliştirilmiştir (Atasoy, 2010). Bu ölçütler ülkelerin eğitim ile ilgili idealleri, kapasiteleri, vizyonu, misyonu ve sunabildiği imkanları ile alakalı olarak da şekillendirilebilmektedir. Öğretmenlerle ilgili mesleki beklentiler, bu beklentileri ilişkilendiren yeterlik ve hatta yeterliklerine olan inanç-algı durumlarını ve bu yeterliklerin ne düzeyde olduğunu da gündeme getirmektedir.

Yeterlik kavramı; öğretmenler açısından, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlardır. Öğretme yeterlikleri ise farklı öğretim ortamlarında etkili bir performans için gerekli olan bilgiler, beceriler, tutumlar, sorumluluklar ve kişilik özelliklerinin bir bütünü olarak tanımlanabilir (Derman, 2007; Okursoy, 2016). Öğretmen yeterliklerine ilişkin alan yazında bazı araştırmacılar "öğretmen özyeterliliği" kavramını kullanırken bazıları da "öğretmen yeterliliği" kavramını kullanmışlardır. Özyeterlik kavramına ilişkin getirilecek açıklama bir meslek elemanının profesyonel davranışlarına ilişkin yeterlik algılarını anlamak bakımından oldukça önemlidir (Aksu, 2009). Çünkü öğretmen yeterlikleri düzeyi, öğrencinin öğrenmesini etkileyecektir. Öğretmen ne kadar yeterli ise öğrenci öğrenmeleri ve öğrenmelerin kalıcılığı da o kadar artacaktır (Karacaoğlu, 2008). Türkiye'de eğitimin kalitesinin geliştirilmesi, öğretmenlerin mesleki yeterliklerinin geliştirilmesine bağlıdır (Türk Eğitim Derneği [TED], 2009).

Özyeterlik bireyin gelecekte karşılaşılabileceği güç durumların üstesinden gelmede ne derecede başarılı olabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki yargıları ve inancıdır. Bireyin becerisini kullanarak yapabildiklerine ilişkin yargılarının ürünü ve sonucudur. Farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine kapasitesine ilişkin kendini algılayışıdır (Senemoğlu, 2012). Yeterlik inancı insanların nasıl düşündüklerine, hissettiklerine, kendi kendilerini motive ettiklerine ve davranışlarına etki eder (Bandura, 2009).

Özyeterlik inancı; bireylerin amaçları doğrultusunda sahip oldukları yeterliklerini ne derece başarılı bir biçimde kullanabileceklerine ilişkin değerlendirmesi (Bandura, 1977), bireyin yetkinliklerinin düzeylerine ilişkin kendisi hakkında kapsamlı yargılarıdır (Işık, 2001). Mesleki performansları açısından öğretmenlerin özyeterlik algıları son derece önemlidir. Öğretmenin kendi mesleki performansını nasıl tanımlayıp algıladığını belirten bu kavram öğretmenin etkili öğretmenlik davranışı göstermesiyle yakından ilişkilidir (Karahana, 2008).

Öğretmenlerin özyeterlik algıları ile özel eğitim konusunda aldıkları eğitim arasındaki ilişki, özel eğitim alanının başarısını etkileyebilmesi açısından göz önünde bulundurulmalıdır (Dolapci, 2013). Özyeterlik algısı yüksek olan öğretmenlerin öğrenme ve davranış problemleri olan ve yetersizlikleri olan öğrenciler için yaratıcı önerilerde daha azimli oldukları bilinmektedir (Brown ve Pajares, 1996). Özyeterlik algısı açısından yetersiz hisseden öğretmenlerin kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamaları konusunda isteksiz olduğu da bilinmektedir (Uysal 2004). Bu boyutun daha da içine girildiğinde, öğretmenler tarafından kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamasının tanımı da dahil olmak üzere bu eğitim

çeşidinin içeriğini de bilmedikleri, hazırlık evresinden destek eğitimi evresine kadar edinmiş olmaları gereken deneyime sahip olmadıkları görülmüştür (Batu, 1998; Baykoç Dönmez, Avcı, Aslan, 1997; Güven ve Tufan, 2010; Uysal, 1995; Uysal, 2004)

ÖGÖ' lerin eğitim-öğrenim hakkından etkili bir biçimde yararlanabilmeleri; bireysel farklılıklarına göre tanılarının doğru yapılmasına, bu tanıya göre doğru eğitim-öğretim kurumlarına yerleştirilmelerine, kendilerine uygulanacak programların farklılıklar göz önüne alınarak planlanmış yaklaşımlar içermesine, en önemlisi de programların uygulayıcısı olan bilgi-beceri, birikim-aktarım, yöntem-yaklaşım açısından donanımlı özel yetiştirilmiş öğretmenlerin varlığına bağlıdır (Kıvrak, 2003).

Eğitim ortamlarına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinde sekiz dönemlik eğitim boyunca sadece bir dönemlik özel eğitim dersinin olması, bu dersin sadece özel eğitim alanında uzman öğretim elemanları tarafından yürütülmesi, üniversiteler tarafından verilmekte olan formasyon kurslarında özel eğitim dersinin seçimlik ders niteliğinde olması, öğretmenlik görevlerine yeni başlayan müzik öğretmenlerinin ilk atamalarının görme-işitme engelliler okullarına çıkabilmesi, ortaokul kademesi dışında müzik derslerinin seçimlik ders olması, seçilmiş olması durumlarında müzik öğretmenleri tarafından yürütülememesi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özel yazılmış müzik ders kitaplarının ve yardımcı ders materyallerinin olmaması ve bunlar gibi başka nedenlerden dolayı müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algı durumlarının akademik-bilimsel bir anlayışla tespit edilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

“Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları ne düzeydedir” ana problem cümlesinden yola çıkarak üç alt problem başlığı belirlenmiş ve bu başlıklar da kendi içlerinde alt başlıklara ayrılmıştır. Bu başlıklar:

a) Demografik Özelliklerle İlgili Alt problemler: Müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları cinsiyete, medeni durumlarına, yaş gruplarına, lisans mezuniyet okul türüne, lisans mezuniyet yıllarına, mezuniyet durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

b) Mesleki Deneyim ve Bilgileri İle İlgili Alt problemler: Müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları öğretmenlik mesleği süresince çalışmış oldukları kademelere, ÖGÖ'lerden oluşan özel sınıfta müzik dersi verip vermeme, kaynaştırma sınıflarında müzik dersi verip vermeme, ÖGÖ'nin evinde müzik dersi verip vermeme, ÖGÖ' ler için hazırlanan destek eğitim odasında müzik dersi verip vermeme, ÖGÖ' lerin eğitimlerine ilişkin herhangi bir seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. katılıp katılmama durumlarına göre ve mesleki deneyim sürelerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

c) Görev Yapılan Okul Bilgileri İle İlgili Alt problemler: Müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları okullarında kendilerine ait bir müzik dersliği olup olmaması ve şu an çalıştıkları okulda rehber öğretmen olup olmaması durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın amacı müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının ne düzeyde olduğunu tespit etmek ve ÖGÖ' lere müzik eğitimi vermiş veya müzik eğitimi verecek olan müzik öğretmenlerinin özyeterlik algı durumlarının çeşitli değişkenlere göre tespit etmektir.

Araştırma; incelediği konu alanında uygulamalı olarak görev yapma deneyimi olan müzik öğretmenlerinden oluşan bir çalışma grubu aracılığıyla verilerini elde etmesi, ortaya çıkardığı güncel sonuçları ile ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarında görev alan veya alacak olan müzik öğretmenlerinin özyeterlik algı durumlarını ortaya çıkarması açısından müzik ve özel eğitim alanında ilgili literatüre bilgiler sunması, sunduğu çözüm önerileri ile milli eğitim otoritelerinin, yüksek öğretim kurulunun, ilgili araştırmacı ve eğitimcilerin konuya daha dikkatli-gerçekçi ve önerilere dikkatle yaklaşabilmelerine imkan sunabilmesi, müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulaması alanında özyeterlik algı durumlarını inceleyen ilk çalışma olması açısından önem arz etmektedir.

2. Yöntem

Araştırma betimsel nitelikli çalışma modelindedir. Bu bakımdan belirlenen problem ve alt problemlere ilişkin betimsel tarama modeli kullanılarak çalışmalar yapılmıştır. Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel (2009)' a göre betimsel araştırma, araştırılan durumun olabildiğince ayrıntılı yani tam olarak tanımlandığı ve eğitim alanında en yaygın kullanıldığı bilinen araştırma çeşididir. Bu tür araştırmalarda araştırmacılar yetenek, tercih, davranış, başarı durumları, tutumlar gibi birey ve grupları ilgilendiren konular ile okul gibi somut eğitim ortamlarının özelliklerini inceleyebilirler.

Araştırmanın verileri Akıncı (2017) tarafından geliştirilmiş olan “Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algısı Ölçeği” aracılığı ile elde edilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında araştırmacı tarafından alan yazın taraması yapılmıştır. Eğitim ana başlığında, özellikle özyeterlik ve yeterlik konulu veya başlıklı, katılımcı olarak öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının alındığı ölçek geliştirme çalışmaları, güvenilirlik-geçerlik

çalışmaları ve önceden geliştirilmiş ölçeklerin kullanıldığı ve uygulandığı çalışmalar incelenmiştir. Literatür taraması yapılan çalışmanın müzik alanına özgü özyeterlik oluşum temel dayanakları incelendikten sonra birçok sorudan oluşan madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulmuş olan madde havuzundaki bazı maddeler araştırmanın geçerlik çalışmaları kapsamında uzmanlardan gelen dönütlere göre değişikliklere uğramış, bazı maddeler çıkarılmış ve 43 maddeden oluşan ölçeğin pilot uygulaması yapılmıştır.

Ölçeğin pilot/ön uygulama aşamasında Türkiye' nin çeşitli şehirlerinde çalışmakta ve rastlantısal olarak ulaşılmış olan 253 müzik öğretmeninden veriler elde edilmiştir. Ölçek müzik öğretmenlerine yüz yüze görüşmelerle uygulanmış, posta aracılığı ile ve günümüz yaşamının önemli iletişim ögesi olan mail aracılığı ile ulaştırılmış ve gelen cevaplar değerlendirilmiştir. Ön/pilot uygulamadan elde edilen veriler SPSS Statistics 20 paket programı kullanılarak değişkenlerle ilgili ortalamalar, açımlayıcı faktör analizi, geçerlik ve güvenilirlik durumları ve yapı geçerliği için test edilmiştir.

Bu araştırmada geliştirilmiş ve kullanılmış olan ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach' s Alpha değerleri dikkate alınmıştır. Yapılan istatistiksel hesaplamalar sonunda ölçeğin Cronbach' s Alpha Katsayısı 0.9 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ile ölçeğin içtutarlılığının olduğu anlaşılabilmektedir. Araştırmada değişkenlerin eşit varyansa sahip olduğunu belirlemek için Bartlett testi, ölçeğin yapı geçerliğini değerlendirmek için ise temel bileşenler analizi yapılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Tablo 1. Araştırmaya katılmış olan müzik öğretmenlerinin demografik özellikleri

Cinsiyet	Medeni Durum	Yaş
% 33,9 Erkek	% 43,2 Evli	% 24,2 22-25 Yaş
% 66,1 Kadın	% 56,8 Bekar	% 32,6 26-29 Yaş
		% 22,5 30-33 Yaş
		% 20,7 34-37 Yaş
Çalışılan Kademe	Özel Sınıfta Müzik Dersi	Birleşik Sınıfta Müzik Dersi
Ortaokul % 38,3	Eğitim Verdim % 34,8	Eğitim Verdim % 63
Lise % 20,7	Eğitim Vermedim % 65,2	Eğitim Vermedim % 37
Özel Okul % 41		
Girilen Kademeler	Müzik Dersliği	Ögö Sayısı
İlkokul % 5,3	Var % 70,9	Yok % 39,6
Ortaokul % 15,9	Yok % 29,1	1 Tane % 14,5
Lise % 4,4		2 Tane % 12,3
İlkokul-Ortaokul % 19,4		3 Tane % 8,8
Ortaokul-Lise % 11,9		4 Tane % 19,8
İlkokul-Ortaokul-Lise % 43,2		5 Tane % 4,8
Mezun Olunan Fakülte	Mezuniyet Yılı	Çalışılan Yıl
Eğitim Fakültesi % 85,9	2005 ve öncesi % 23,8	1-4 Yıl % 50,2
Konservatuvar % 8,4	2006 ve sonrası % 76,2	5-8 Yıl % 24,2
Güzel Sanatlar Fakültesi % 5,4		9-12 Yıl % 9,7
		13-16 Yıl % 8,8
		17-20 Yıl % 7
Ögö'nün Evinde Ders	Destek Eğitim Odasında Ders	Seminer-Sertifika-Kurs
Eğitim Verdim % 12,8	Eğitim Verdim % 15	Katıldım % 24,7
Eğitim Vermedim % 87,2	Eğitim Vermedim % 85	Katılmadım % 75,3
Rehber Öğretmen	Bölge	Mezuniyet Durumu
Var % 78,9	Akdeniz B. % 10,6	Lisans % 86,3
Yok % 21,1	Doğu Anadolu B. % 8,4	Lisansüstü % 13,7
	Ege B. % 18,5	
	Güneydoğu Anadolu B. % 7	
	İç Anadolu B. % 20,7	
	Karedeniz B. % 6,6	
	Marmara B. % 28,2	

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları ile cinsiyet, medeni du-

rum, yaş grupları, lisans mezuniyet yılları, mezuniyet durumları, çalışılan kademe, özel sınıfta müzik eğitimi verme, kaynaştırma sınıfında müzik dersi verme, destek eğitim odasında müzik eğitimi verme, mesleki deneyim süreleri değişkenleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Anlamlı farklılıklar bulunan değişkenler açıklanmıştır.

Tablo 2. Müzik öğretmenlerinin özyeterlik algılarının mezun olunan fakülte değişkenine göre analizi

Mezun Olduğu Fakülte	N	Çarpıklık	Basıklık	Sıra Ortalaması	X	sd	p
Eğitim	195	-0,667	0,134	117,06			
Konservatuar	19	-0,551	0,118	119,08	9,976	2	0,007
GSF	13	-1,337	3,206	55,79			

p<.05

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının mezun olunan fakülte değişkenine göre anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla mezun olunan fakülte değişkenindeki üç gruba normallik testi yapılmıştır. Tablo 2' den de görüleceği üzere farklı fakülte gruplarında çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve kabul edilebilir sınırlarda olmadığı (-1.00/+1.00) belirlenmiştir. Bir başka ifade ile veriler normal dağılmamaktadır. Ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı parametrik olmayan testlerden Kruskal-Wallis testi ile incelenmiş ve sonuçlar yine aynı tabloda özetlenmiştir. Tablo 2' ye göre öğretmenlerin müzik uygulamalarındaki özyeterlik algıları mezun olunan fakülte değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir (*p<.05*). Farklılığın kaynağını araştırmak için ikili Mann-Whitney-U testleri yapılmış ve eğitim fakültesi-konservatuar, konservatuar-GSF grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin özyeterlik algıları GSF mezunu öğretmenlerden, konservatuar mezunu öğretmenlerin özyeterlik algıları GSF mezunu ve Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Bu bulgu ile ilişkilendirebilme amacıyla "Müzikal özyeterliliğin farklı ölçüm çeşitleri" ismiyle Ritchie ve Williamon (2010)' un müziksel/müzikal öğrenme özyeterliliği ve müziksel/müzikal performans özyeterliliğini ölçen iki farklı özyeterlik ölçeği geliştirdikleri ve test ettikleri çalışması üzerinde durulabilir. Bu yeni ölçeklerin güvenilirliği, iç güvenilirlik ve araştırmacı faktör analizi kullanılarak tespit edilmiş ve 250 kişilik konservatuar ve üniversite müzik bölümü öğrencisi anketleri doldurmuştur. Konservatuar öğrencilerinin müziksel öğrenme özyeterlilikleri, üniversite müzik bölümü öğrencilerinininkinden daha fazla çıkmıştır. Buna neden olarak konservatuar öğrencilerinin üniversite müzik bölümü öğrencilerine nazaran daha fazla sürelerde pratikler-çalışmalar yapması olarak gösterilmiştir. Bu bağlamda konservatuar mezunu olan öğretmenlerin, müzik öğretmenliği mesleği sürecinin bir bölümü olan özel gereksinimli öğrencilerle müzik çalışmaları sırasında özyeterlik algılarının eğitim fakültesi ve güzel sanatlar fakültesi mezunu olan müzik öğretmenlerine göre daha yüksek çıkmasının beklenebilecek bir sonuç olduğu düşünülebilir. Konservatuar eğitimi alan müzik öğretmeni veya müzisyen adaylarının lisans eğitimindeki süreçlerde müziksel-müzikal bakımdan özyeterlik durumlarının yüksek olmasının gelecekte müzik öğretmenliği mesleğini seçmeleri durumunda özyeterlik algılarının olumlu anlamda yüksek çıkmasına imkan tanıyabilecek bir temel adım olarak düşünülebilir. Müzik alanında daha yoğun ve ayrıntılı programla yetişmeleri ve çalışmaları-pratikleri nedeniyle konservatuar mezunu müzik öğretmenlerinin, müzik ve eğitimi ile daha yakın ve ilişkili olarak kazandıkları birikim nedeniyle özyeterlik algılarını daha fazla edinmiş oldukları düşüncesine ulaşılabilir. Aldıkları eğitimler nedeniyle yeterli ve yoğun müzikal performans, birikim ve deneyime sahip olmuş oldukları tahmin edilen konservatuar mezunu öğretmenlerin, dersler sırasında öğrencilerle doğrudan iletişime geçip edindikleri pratik müzik birikimlerini özel gereksinimli öğrencilere aktarmada ve onları anlamalarında kolaylıklar sağlayıp, özyeterliklerini olumlu anlamda arttırabildiği düşünülmektedir.

Tablo 3. Müzik öğretmenlerinin özyeterlik algılarının ÖGÖ' nin evinde müzik eğitimi verme değişkenine göre analizi

Ögö' nin evinde Müzik Eğitimi	N	Çarpıklık	Basıklık	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Eğitim Verdim	29	-0,326	0,372	141,12	4233,5		
Eğitim Vermedim	198	-0,95	1,33	108,87	21644,5	2141,5	0,015

p<0.05

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının özel gereksinimli öğrencinin evinde müzik eğitimi verme durumlarına göre anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla özel gereksinimli öğrencinin evinde müzik eğitimi verme değişkenindeki her iki gruba normallik testi yapılmıştır. Tablo 3' den de görüleceği üzere özel gereksinimli öğrencinin evinde müzik eğitimi veren ve vermeyen gruplarda çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve kabul edilebilir sınırlarda olmadığı (-1.00/+1.00) belirlenmiştir. Bir başka ifade ile veriler normal dağılmamaktadır. Ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı parametrik olmayan testlerden Mann Whitney-U testi ile incelenmiş ve sonuçlar yine aynı tabloda özetlenmiştir. Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları özel gereksinimli öğrencinin evinde müzik eğitimi verme/vermeme değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Farklılığın kaynağını araştırmak için ikili

Mann-Whitney-U testleri yapılmış ve özel gereksinimli öğrencinin evinde müzik eğitimi veren öğretmenlerin özyeterlik algıları özel gereksinimli öğrencinin evinde müzik eğitimi vermeyen öğretmenlere göre daha yüksek çıkmıştır ($p < 0.05$).

ÖGÖ' lerin bazıları fiziksel yetersizlikleri nedeniyle okullara gidememekte ve MEB tarafından sağlanmakta olan evde eğitim hizmetlerinden faydalanmaktadırlar. Öğretmenler bu öğrencilerin evine gitmekte ve onlara alanlarında eğitimler vermektedirler. Bu ortamda özel gereksinimli olan öğrenci ile birebir eğitim-öğretim faaliyeti sürdüren müzik öğretmenlerinin bu öğrencilerin yetersizliklerine göre etkilenebileceği alanlar olan zihinsel, fiziksel ve duygusal özellik ve yeterliklerini yakından tanımış olmalarının, bu öğrencilerin müzik eğitimlerinde kendilerinde algıladıkları özyeterlik algılarını artırmış olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 4. Müzik öğretmenlerinin özyeterlik algılarının ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin seminer, kurs alma değişkenine göre analizi

Seminer-Kursa Katılım	N	Çarpıklık	Basıklık	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Katıldım	56	-0,879	1,549	142,36	79,72	3200	0
Katılmadım	171	-0,862	1,711	104,71	17906		

$p < 0.05$

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. katılım katılmama durumlarına göre anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. katılma/katılmama değişkenindeki her iki gruba normallik testi yapılmıştır. Tablo 4' den de görüleceği üzere seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. ne katılan ve katılmayan gruplarda çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve kabul edilebilir sınırlarda olmadığı (-1.00/+1.00) belirlenmiştir. Bir başka ifade ile veriler normal dağılmamaktadır. Ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney-U testi ile incelenmiş ve sonuçlar yine aynı tabloda özetlenmiştir. Tablo 4 incelendiğinde öğretmenlerin müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. katılım katılmama değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Farklılığın kaynağını araştırmak için ikili Mann-Whitney-U testleri yapılmış, katılan ve katılmayan gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. katılan öğretmenlerin özyeterlik algıları katılmayan öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının öğretmenlik mesleklerini icra etmeleri sürecinde önemli bir ayrıntı olduğu ve özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri ile ilişkili olarak seminer, kurs ve benzeri hizmet içi eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerin özyeterlik algıları ve yeterlik durumlarını etkileyebilen öğeler arasında olduğu düşünülmüş ve incelenmiştir. Bu araştırmada 56 müzik öğretmenin seminer, kurs ve hizmet içi eğitimlere katıldığı ve bu tür eğitimlere katılmayan 171 müzik öğretmenine göre daha yüksek düzeyde özyeterlik algılarının olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu ile birlikte özel gereksinimli öğrencilerin müzik eğitimlerine ilişkin seminer, kurs, hizmet içi eğitim ve benzeri eğitim faaliyetlerine katılımlarının, öğretmenlerin mesleklerini icra etmeleri sürecinde önemli fayda ve kolaylıklar sağlayabileceği düşüncesi ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenlik alanlarının diğer branşları için de aynı önem durumunun varlığından söz açılabilir ve bu bulgu öğretmenlik genel çerçevesinde de incelenebilir. Sazak Pınar (2014) tarafından yapılmış olan "Kaynaştırma sınıfı öğretmenlerinin özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitime ilişkin görüşlerinin ve gereksinimlerinin belirlenmesi" isimli çalışmaya Bolu ilinde çalışan 222 öğretmen katılmıştır. Türkiye'de sınıflarında kaynaştırma yoluyla eğitim yapan ilkökul öğretmenlerinin özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitime ilişkin görüşlerinin ve gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış olan bu çalışmada katılımcı öğretmenlerin dörtte üçü özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitime yüksek düzeyde gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Tüm öğretmenlerin eksik olduklarını hissettikleri alanlarda ve kendilerini daha da fazla geliştirmek istedikleri alanlarda eğitim faaliyetleri almalarının, onların mesleki performanslarını olumlu yönde etkileyebilecek faydalar sağlayabileceği düşüncesine ulaşılabilir. Özel eğitim, kaynaştırma eğitimi ve özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerine ilişkin seminer, kurs, hizmet içi eğitim ve benzeri eğitim faaliyetlerinin öğretmenlerin mesleki performanslarını etkileyebilen önemli bir kavram ve ayrıntı olduğu düşüncesi ile yapılmış olan her iki araştırma da hem müzik öğretmenleri hem de genel çerçevede tüm öğretmenlik alanları için özel eğitim, kaynaştırma eğitimi ve bu eğitim alanlarının disiplinler arası iletişiminin yeterli oranda sağlanabilmesi için belirtilen eğitim faaliyetlerine katılımın gereklilik ve önem arz ettiği düşüncesine ulaşılabilir.

Bandura' nın özyeterlik teorisi, öğrenmenin ilk yıllarında yeterliğin daha fazla işlenebileceğini tavsiye etmekte ve bununla birlikte öğretmenlik yeterliğinin uzun süreli gelişiminde ilk yıl öğrenmelerinin kritik derecede önemli olduğunu bildirmektedir (Akt.Woolfolk Hoy ve Burke Spero, 2005). Bu yüzden öğretmenliğe adım atılan ilk aşama olan lisans son sınıftaki öğretmen adaylarının ve atamaları yapıldıktan sonraki ilk çalışma yılındaki stajyer öğretmenlerin alacakları hizmetiçi eğitim, seminer, sertifika programı ve kurs gibi eğitim faaliyetlerinde bulunmalarının önemli faydalar sağlayabileceği düşünülebilir. Karacaoğlu (2008)' in yaptığı araştırmada da hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin öğretmenlik yeterlik algılarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin kendilerini özellikle hizmet içi almayan öğretmenlere göre okul, aile, meslektaş ve toplum

ilişkilerinde daha yeterli olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin meslek hayatları boyunca kendilerinde var olan bilgilerini unutmama-kaybetmeme ve akademik gelişim açısından aktif-zinde tutmalarının önemi büyüktür. Bu doğrultudan bakıldığında öğretmenlerin sahip oldukları bilgileri sürekli aktif tutmak ve yenilerini kazanmak için çeşitli faaliyetlere ve desteğe ihtiyaç duymaları normal bir beklenti ve gereklilik sayılabilir. Bu açıdan araştırmaların da gösterdiği gibi tüm öğretmenlik branşlarının, özellikle özel gereksinimli öğrencilerin eğitimleri ve kendi ilgi gösterdikleri eğitim yönelim ve konularına ilişkin hizmet içi eğitim, seminer ve kurslara gitmelerinin, katılmalarının ve takip etmelerinin öğretmenlik meslek süreçlerinde onlara katkılar ve kolaylıklar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5. Müzik öğretmenlerinin özyeterlik algılarının kendilerine ait müzik dersliği olma değişkenine göre analizi

Müzik Dersliği	N	Çarpıklık	Basıklık	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Var	161	-1,19	4,068	119,74	19398,5	4334,5	0,037
Yok	66	-0,558	-0,708	99,68	6479,5		

$p<0.05$

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının kendilerine ait müzik dersliği olup olmaması durumlarına göre anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla müzik dersliği var/yok değişkenindeki her iki gruba normallik testi yapılmıştır. Tablo 5' den de görüleceği üzere müzik dersliği olan ve olmayan gruplarında çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve kabul edilebilir sınırlarda olmadığı (-1.00/+1.00) belirlenmiştir. Bir başka ifade ile veriler normal dağılmamaktadır. Ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney-U testi ile incelenmiş ve sonuçlar yine aynı tabloda özetlenmiştir. Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları kendilerine ait müzik dersliğinin olup olmaması durumuna göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$). Farklılığın kaynağını araştırmak için ikili Mann-Whitney-U testleri yapılmış ve kendilerine ait dersliği olan ve olmayan öğretmen grupları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kendilerine ait müzik dersliği olan öğretmenlerin özyeterlik algıları kendilerine ait müzik dersliği olmayan öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Öğretmenlerin derslerini anlatma, uygulama ve etkinlik yapma süreçlerinde çalıştıkları ortamlar olan sınıfların kendilerine ait olması öğretmenler için ayrıca kolaylık sağlayıcı bir durum olarak görülebilir. Bu durum çeşitli laboratuvar dersleri, resim ve özellikle müzik gibi araç, gereç ve enstrüman kullanımları olan dersler için çok daha fazla önem arz edebilmektedir. Kendilerine ait dersliklerini kullanan müzik öğretmenlerinin çalışma ortamlarında hem özel gereksinimli hem de normal gelişim gösteren öğrenciler için kullanabilecekleri araç, gereç, teknolojik görsel ve işitsel donanım, enstrümanlar ve bilgisayar gibi malzemeleri kullanabilme şanslarına her an sahip olma durumlarının müzik öğretmenlerinin kendilerini ders sürecinde rahat hissetmelerine, derse ve konuya konsantre problemlerini daha aza indirebilmelerine, dersi sağlıklı yürütmede etkili olduğu düşünülen kendilerine güven duygularını artırabildiğine ve dolayısıyla bu durumun özyeterlik algısı durumlarını da olumlu etkileyebileceği düşünülmektedir.

Tablo 6. Müzik öğretmenlerinin özyeterlik algılarının okullarında rehber öğretmen olması değişkenine göre analizi

Rehber Öğretmen	N	Çarpıklık	Basıklık	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	p
Var	179	-1,127	3,109	118,95	21292	3410	0,028
Yok	48	-0,559	-0,358	95,54	4586		

$p<0.05$

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olup olmaması durumuna göre anlamlı fark gösterip göstermediğini incelemek amacıyla görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olup olmaması değişkenindeki her iki gruba normallik testi yapılmıştır. Tablo 6'dan da görüleceği üzere görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olan ve görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olmayan gruplarda çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiş ve kabul edilebilir sınırlarda olmadığı (-1.00/+1.00) belirlenmiştir. Bir başka ifade ile veriler normal dağılmamaktadır. Ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney-U testi ile incelenmiş ve sonuçlar yine aynı tabloda özetlenmiştir. Tablo 3.7 incelendiğinde öğretmenlerin müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algıları görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olup olmaması değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$). Farklılığın kaynağını araştırmak için ikili Mann-Whitney-U testleri yapılmış ve görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olan ve olmayan gruplar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olan öğretmenlerin özyeterlik algıları, görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olmayan öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır.

Öğretmenler meslek hayatları boyunca farklı yerleşim yerlerinde, farklı okul türlerinde bulunan farklı kademe ve yaşlarda, farklı duygusal, fiziksel ve zihinsel özelliklerde olan öğrencilerle çalışmaktadırlar. Bu süreçlerde öğretmenler ders işleme ve öğ-

rencilerle ilgilenme faaliyetleri dışında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği sınıf dışı görevlerini, personel ve yönetim arası iletişimi ve akademik çalışmalarını sürdürmektedirler. Öğretmenler bu alanlarda gerektiği süreçlerde yürütmeleri gereken görevlerini ilgilendiren çeşitli yardımlara ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu gibi durumlarda resmi işleyiş ile ilgili durumlarda okul yönetimi ile ve öğrenciler ile ilgili akademik ve sosyal özellikli durumlarda ise okulda var olabilen rehber öğretmenler ile çalışmaktadırlar. Okullarda ve il milli eğitim müdürlüğü komisyonlarında özel gereksinimli öğrencilerin tespiti, tespitinden sonra eğitimi ve takibinden mezun olma aşamasına kadar birinci derecede ilgili sayılabilen personel olan rehber öğretmenler ve rehberlik servisi, özel gereksinimli öğrenciler ile ilgili konularda tüm öğretmenler için ilk başvurulması gereken birim olarak görülebilmektedir. Bu bağlamda okulunda rehber öğretmeni olan ve rehberlik faaliyetlerini yürüten rehber öğretmenlerin var olması sayesinde araştırmada olduğu gibi özel gereksinimli öğrencilerin müzik eğitimlerine ilişkin müzik öğretmenlerinin özyeterlik algılarının okulunda rehber öğretmen olmayan öğretmenlere göre anlamlı farklılık göstermiş olduğu düşünülmektedir.

4. Sonuçlar ve Tartışma

Okullarda normal gelişim gösteren öğrenciler yani özel gereksinimi olmayan öğrencilerin yanında normal gelişim gösteremeyen yani ÖGÖ' ler de mevcuttur. Farklı özellikleri ile dünyaya gelmiş olan bireyler yine diğer bireylerden farklı olan çevre, aile, sosyoekonomik ortam, bireysel yetiler, kalıtsal ve fiziksel özellikler, ilgi ve kapasite ile sosyal yaşamda varlıklarını sürdürmektedirler. Bu bireyler de her birey gibi eğitim alma haklarına sahiptir ve normal gelişim gösteren öğrencilere olduğu kadar ÖGÖ' lere de gerekli olan donanım, personel/öğretmen, fiziki imkan ve benzeri ihtiyaçların sağlanması ve ÖGÖ' lerin eğitimlerinin sağlıklı biçimde sürdürülmesi için gerekli çalışmaların ihmal edilmemesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılmış olan araştırma ile ulaşılmış olan sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Araştırmada incelenen birçok alt problemten: Müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerle müzik uygulamalarına ilişkin özyeterlik algılarının cinsiyete göre, medeni durumlarına göre, yaş gruplarına göre, lisans mezuniyet yıllarına göre, mesleki deneyim sürelerine göre, mezuniyet durumlarına göre, öğretmenlik mesleği süresince çalışmış oldukları kademelere göre, kaynaştırma sınıflarında müzik eğitimi verme durumlarına göre, ÖGÖ' ler için hazırlanan destek eğitim odasında müzik dersi verme durumlarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulgularına ulaşılmıştır. Bu tür demografik değişkenlerin bu sonuçları göstermiş olmasına neden olarak, müzik öğretmenlerinin her birisinin tek-farklı birey olma nitelikleri ile birbirlerinden farklı bireysel ve mesleki özelliklere sahip olması; bu çok çeşitli özellikleri nedeniyle istatistiki olarak dikkate alınacak, anlamlı sayılabilecek yeterli veri kümeleri-gruplamalarına imkan vermemiş olması, konu ile ilgili özyeterlik algısını belli etmede, anlamlı farklılık oluşturmada etkisiz değişkenler olması ve bu nedenle sonucu etkileyecek önemlilikte anlamlılık sunamamış olmaması gösterilebilir.

Eğitim fakültesi mezunu müzik öğretmenlerinin özyeterlik algıları, güzel sanatlar fakültesi mezunu müzik öğretmenlerinden; konservatuvar mezunu müzik öğretmenlerinin özyeterlik algıları, güzel sanatlar fakültesi ve eğitim fakültesi mezunu müzik öğretmenlerinden daha yüksek çıkmıştır. Araştırmaya çok az sayıda katılımında bulunmuş olan güzel sanatlar fakültesi mezunu müzik öğretmenlerinin; eğitim fakültesi ve konservatuvar mezunu olan müzik öğretmenlerine göre ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algılarının daha düşük olmasına neden olarak, eğitim fakültesinde ve konservatuvarlarda olduğu gibi yoğun olarak verilen çalgı ve işleme eğitimlerinden ziyade lisans süreçlerinde eğitimini aldıkları ve yöneldikleri müzik bilimci-müzik araştırmacısı kimliklerini geliştirecek dersler almış olmaları gösterilebilir. Ayrıca bu derslerin birikimleri ile eğitim ortamlarında karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine olan özyeterlik algılarını yeterli seviyede biriktirememiş, oluşturamamış veya bu alanda bilgi anlamında desteklenememiş, öğretmenlik staj süreçlerinde konuya ilişkin ortamlarda ve bireyler ile yeterince bulunamamış ve karşılaşamamış olabilmeleri, bundan dolayı ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algılarının belirli bir sınırlılıkta kalmış olması gösterilebilir.

ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algıları açısından konservatuvar mezunu müzik öğretmenlerinin eğitim fakültesi mezunu müzik öğretmenlerine kıyasla daha fazla özyeterlik algısına sahip olmaları bulgusu ise: konservatuvar mezunu müzik öğretmenlerinin eğitim fakültesi mezunu müzik öğretmenlerine kıyasla daha fazla sayı ve sıklıkta çalgı eğitimi almaları ve bu doğrultuda edinmiş olabilecekleri çalgısal kabiliyetlerinin ÖGÖ' lere çalgı eğitimi verebilme konusunda özyeterlik algılarını yükseltmesi ve yine konservatuvar mezunu müzik öğretmenlerinin, eğitim fakültesi mezunu müzik öğretmenlerinin hiç almadığı ders olan sahne dersleri ile ilişkili olarak her türlü sosyal ortamda (eğitim ortamları da dahil edilebilir) kendileri ile seyirci-izleyici ve insan ilişkisini yeterli ve daha etkili şekilde sağlayabilmelerini kolaylaştıran birikimleri ve kazanımları dolayısıyla bu birikimleri öğrencilere de daha kolay yansatabilmelerinden dolayı eğitim fakültesi mezunu müzik öğretmenlerine göre daha fazla seviyede özyeterlik algısına sahip olmuş olmaları şeklinde spekülate edilebilir.

Araştırmanın bulgularına göre ÖGÖ' nin evinde müzik eğitimi vermiş ve vermekte olan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algıları ÖGÖ' nin evinde müzik eğitimi vermeyen müzik öğretmenlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuca ilişkin olarak; çeşitli yetersizlikler nedeniyle okul ortamlarına gelemeyen ÖGÖ' lerin evlerinde müzik eğitimi vermiş olan müzik öğretmenlerinin bu öğrencileri daha yakından görebilme, inceleyebilme, iletişim kurabilme ve eğitim verebil-

me fırsatlarına erişmiş olabilmeleri nedeniyle, eğitim verdikleri ÖGÖ' nin müzik alanında yapabilecekleri (davranışsal, zihinsel ve fiziksel açılardan) hakkında ayrıntılı bilgi sahibi oldukları ve öğrencilerin sınırlarını saptayarak öğrencilere özel yöntem ve teknikleri seçebilme, kullanabilme ve uygulayabilme fırsatlarına erişebilmiş oldukları ve bu sayede ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin deneyimler, birikimler kazanmış oldukları; bu birikim ve deneyimler sayesinde özel gereksinimli öğrencilerin müzik eğitimlerine ilişkin daha yüksek seviyede özyeterlik algısına ulaşabilmiş oldukları söylenebilir.

Araştırmanın bulgularına göre ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin seminer, sertifika programı, proje, kurs vb. katılmış ve katılımı sürmekte olan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algıları katılmayan müzik öğretmenlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Araştırmanın bu sonucuna ilişkin olarak; ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin seminer, sertifika programı, proje, kurs vb.' ne katılmış ve katılımı sürmekte olan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerin müzik eğitimleri ile ilgili olarak planlı, kapsamlı ve eğitim bilimsel açıdan aşamalı ve hatta uygulamalı olarak almış olabildikleri de düşünülen eğitimler sayesinde bilimsel birikimlere, deneyimlere ve kazanımlara sahip olabilmiş oldukları, ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin bu donanımları ile bu tür kurs, seminer vb.' ne katılmayan öğretmenlere göre daha yüksek özyeterlik algısına sahip olabilmiş oldukları düşünülmektedir.

Öğretmenlik mesleği yeterliklerine göre öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesinde; hizmet öncesi eğitim ve sürekli mesleki gelişimi sağlayacak hizmet içi eğitim, eğitim ve öğretim kalitesinin geliştirilmesi açısından birincil önceliğe sahiptir. Bu önceliğin nedeni, öğretmenlerin mesleki yeterlik düzeylerinin okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar eğitimin her tür ve kademesinde kalitenin temel belirleyicisi olmasıdır. Öğretmen yeterliklerinin geliştirilmesinde ve büyük ölçüde hizmet öncesi öğretmen eğitimi ve sürekli mesleki gelişim için hizmetiçi eğitimlerin niteliği önemlidir (TED, 2009). Müzik öğretmenliği yeterlikleri, genellikle hizmet öncesi eğitimle kazandırılır, hizmet içi eğitimle geliştirilir. Bu süreç belli ortamlarda belli düzenlemeler çerçevesinde yürütülen belirli programlarla gerçekleştirilebilir (Uçan, 2006). Morgül' e göre müzik eğitiminde yenilikleri takip etmek, hizmet içi eğitim seminerlerinin yanı sıra, ulusal ve uluslararası uygulamalı müzik seminerlerine katılarak kendini geliştirmek çağdaş öğretmene yakışan bir tutumdur. Öğretmen kendini yenilemeyi istemelidir.

Araştırma bulgularına göre kendilerine ait müzik dersliği olan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algıları kendilerine ait müzik dersliği olmayan müzik öğretmenlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Kendilerine ait müzik dersliği olan müzik öğretmenlerinin olmayan müzik öğretmenlerine göre ÖGÖ' lere verdikleri-verecekleri müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algılarının daha yüksek seviyede çıkmış olması durumlarında, müzik öğretmenlerinin mesleklerini yürütme süreçlerinde dersliklerinde önceden hazırlamış oldukları çeşitli materyallere, araç-gereçlere, teknolojik donanım ve aygıtlara, edindikleri yazılı kaynaklara, kitaplardan-repertuvardan oluşan görsel-işitsel kaynaklara, kütüphaneye, internete, çeşitli çalgılara vb gibi öğretimi-öğrenimi destekleyici donanımlara çok kısa sürede kolayca ulaşabilme imkanlarının; bunlarla birlikte eğitim verirken yararlı olabildiğini düşündükleri sınıf yerleşim düzeni vb. ni istedikleri zaman ve şekilde sağlayabilmeleri gibi önemli imkan ve kolaylıkların etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Gürbüztürk ve Ersöz (2011)' e göre branş derslik sisteminde, öğretmenin kendi dersliği adeta mini bir multi-media odasıdır. Öğretmen konu ile ilgili her türlü görseli anında öğrenciye sunabilmektedir. Öğretmen okulda ofis gibi kullanabileceği, kendine ait bir mekanı-dersliği olduğu için okuluna aitlik hissi oluşmakta ve olumlu motive olmaktadır. Öğrenciler açısından ise: Branş derslik sisteminde öğrencilerde görsel öğrenme artmakta, yeni bir motivasyon sağlamakta ve her dersteki ortam değişikliği monotonluğu kırmaktadır. Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı' na göre öğretmenlerin, ÖGÖ' ler ile ilgili kullanacakları eğitim programında, öğretim materyallerinde ve eğitim ortamının fiziksel düzenlenmeleri hakkında desteklenmesi gerekmektedir (MEB, 2015).

Araştırma bulgularına göre, görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algıları, görev yaptıkları okulda rehber öğretmen olmayan müzik öğretmenlerinden daha yüksek çıkmıştır. Görev yaptıkları okullarda rehberlik öğretmeni bulunan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' leri tanıma, anlama, yetersizlikleri hakkında bilgiler ve tavsiyeler alabilme, gerekli durumlarda doğrudan yardım isteme olanakları sayesinde ayrıca özel gereksinimli öğrencilerin tanınması-takip ve değerlendirilmesi açısından okul yönetimi ve il milli eğitim müdürlükleri kapsamında mevcut olan komisyonlarla ilişki açısından ilk yetkili kişi olan rehberlik öğretmeni aracılığı ile müzik alanında yaptığı çalışmalar dahil birçok bilgi paylaşımı ve işbirliğini sağlayabilme imkanları olması nedenleriyle okullarında rehber öğretmeni olan müzik öğretmenlerinin ÖGÖ' lerin müzik eğitimlerine ilişkin müzik uygulamalarında yeterli destek bulabilmeleri ve bu imkanların kendilerine ve mesleklerine ilişkin güvenlerini olumlu anlamda artırabilmiş olması sebepleriyle özyeterlik algılarının yüksek çıkmış olabileceği düşünülmektedir.

Aksoy ve Diken (2009)' a göre, resmi ve özel eğitim kurumlarında çalışan rehber öğretmenler, özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin eğitsel tanınmaları için Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde de (RAM) görevler almaktadırlar. Rehber öğretmenler, ÖGÖ' lerin davranışları ve öğrenmeyle ilgili sorunlarında sınıf ve branş öğretmenlerinin ilk danıştıkları kişilerdirler. Rehber öğ-

retmenlerin bu gibi sorunlara doğrudan ya da dolaylı olarak müdahale etmek gibi bir rol ve sorumlulukları vardır. Tohum Türkiye Otizm Vakfı' na göre: Rehber öğretmenler okullarında öğretmenlere, öğrencilere, idarecilere ve okul personeline yönelik, özel gereksinimli öğrencilerin engel türleri ve özellikleri konusunda bilgilendirme çalışmaları yapmalı ve onları bilgilendirmelidirler.

Ertek (2014)' e göre özyeterlik, belirli bir alana yönelik düşünülür ve geliştirilir. Müzik için özyeterlik, performans odaklıdır. Uygulamaya yönelik olan müzik, var oldukça kendisini yeniledikçe ve geliştikçe canlı kalır. Dempsey (2015)' e göre yüksek seviyede özyeterliği olan müzisyenlerin, daha düşük seviyede müzik performans kaygısına yönlendiren pratiklerinde ve başarılı performanslarında daha fazla azimli olduklarına inanılmaktadır. Müzik öğretmenlerinin eğitim ortamlarında ve çeşitli sosyal ortamlarda hem öğretmenlik hem de gerekli durumlarda müzisyenlik görevlerinin, birlikte çalışması ve birbirlerini desteklemesi sayesinde, müzik öğretmenlerinin müzik eğitimi alanına ilişkin öğreticilik kabiliyeti ile ilgili güven ve özyeterliklerinin olumlu yönde etkilenebileceği düşünülmektedir. Şeker (2014)' e göre nitelikli müzik eğitiminin gerçekleştirilebilmesi için nitelikli müzik öğretmenlerinin yetiştirilmesi oldukça önemlidir. Nitelikli müzik öğretmeni müzikal bilgi ve becerilere sahiptir. Müzik öğretmenin nitelikli olması kaliteli bir müzik eğitimi gerçekleştirebileceği anlamına gelmemektedir. Bunun nedeni, kaliteli bir müzik eğitimi için öğretmenin sahip olduğu nitelikleri öğrencilerine yansıtabilmedeki başarı durumunun önemliliğidir.

Öğretmenin etkili ve başarılı bir eğitim-öğretim sürecini gerçekleştirebilmesinin kendi özyeterlik duygusuna bağlı olacağı söylenebilir (Özenoğlu Kiremit, 2006). Özyeterlik algısı, eğitim alanında öğretmen ve öğrenciyi karşılıklı ve önemli derecede etkileyen temel bir kavramdır. Eğer bir öğretmenin özyeterlik algısı yüksekse, öğrenciler de öğretmenlerinin destekleyici olumlu davranışları sunmasıyla birlikte öğretmenlerinden çok daha fazla yararlanabilecek ve etkili rehberlik alabileceklerdir. Öğrenciler, yüksek yeterliğe sahip öğretmenlerinden kazandıkları tüm pozitif tutum ve davranışlar sayesinde aynı çaba, sorumluluk bilinci, performans ve inançlara sahip olacak şekilde yetişerek bunları içselleştirebileceklerdir. Dolayısıyla eğitimin çıktısı durumundaki bu öğrenciler yaşamlarında yüksek yeterlik inancına sahip bireyler olarak toplumdaki yerlerini alacaklardır (Yılmaz, 2007). Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarının başarısını etkileyebilecek, öğretmenlere ilişkin faktörlerden birisi, öğretmenlerin yeterlik algılamaları veya özel eğitime gereksinim duyan öğrenci ile çalışmalarına ilişkin kendilerine olan özgüven duyguları ve yeterlik algılamalarıdır. Bunlar öğretmenlerin öğretmenlik uygulamalarını ve öğretim sürecini doğrudan etkileyen önemli faktörlerdir (Diken, 2006).

Öğretmen; kişisel ilgi-yapısal uygunluk, üretken-yaratıcı kimlik ve mesleki bilgi-donanım açısından özel eğitimde en önemli unsurdur. Özel gereksinimli bireylerin yetiştirilmesi açısından düşünüldüğünde "brans öğretmenliği" sorun olarak karşımıza çıkmaktadır ve çağın gerekliliği olarak öğretmenlik mesleğini yeniden gözden geçirerek yapmamız gereken çalışmalar vardır. Tek tip öğretmen yetiştirme yerine farklı roller alabilen, sorumluluklar yüklenebilen, çağı takip ederek birikimlere sahip olan yeni öğretmen modeline ihtiyaç vardır. Bu durum ile ilgili öğretmen yetiştiren kurumlardaki eğitimcilerin, kişisel ve kurumsal sorumluluklarının olduğu gerekçesinden yola çıkılarak sunulmaya çalışılan konu üzerinde düşünüp-üretmek, yaratıp-uygulamak, uyarıp-yönlendirmek gibi görevleri olmakla birlikte, öğretim programlarının 21. yüzyıl gereklerine uygun biçimde oluşturması adına çalışmaların yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır (Kıvrak, 2003).

5. Öneriler

Ülkemizdeki yüksek öğretim kurumlarında çeşitli fakültelerde müzik alanında eğitim vermekte olan farklı bölümler mevcuttur. Bu bölümlerin öğrenci yetiştirme amaçlarına ilişkin yüksek öğretim kurulu tarafından belirlenmiş eğitim programları ve üniversitelerin çeşitli birimleri tarafından alınan kararlar ile uygulanması istenmekte olan eğitim programları vardır. Ülkemizde çeşitli kurumlarda müzik öğretmenliği yapmakta olan müzik öğretmenleri de farklı amaçlarla yetiştirilmiş ve farklı fakültelerdeki müzik bölümlerinden mezun olmuş olan müzik öğretmenleridir. Eğitim fakültesi mezunu olmayan konservatuvar ve güzel sanatlar fakültesi mezunu olan müzik öğretmenleri pedagojik formasyon kursları ile öğretmenlik yapabilmeleri için gerekli olan öğretmenlik yapabilir sertifikalarını alarak müzik öğretmenliği yapabilmektedirler. Eğitim fakültesi mezunu olan müzik öğretmenleri sekiz dönemlik (4 yıl) lisans eğitimleri boyunca eğitim bilimleri dersleri alarak öğretmenlik yapmaya hak kazanmakta fakat konservatuvar ve güzel sanatlar fakültesi mezunu müzik öğretmenleri sadece iki döneme yayılmış biçimde öğretmenlik formasyon dersleri almaktadırlar. Bu durum nedeniyle müzik öğretmenleri arasında akademik birikim ve dolayısıyla öğretmenlik mesleği performans süreçlerinde farklılıklar meydana gelebileceği, bu farklılıkların öğretmenlik meslekleri boyunca öğrencilerine vermekle yükümlü oldukları müzik eğitimi ve sonuçları açısından olumlu-olumsuz farklılıklar yaratabileceği, bu durumun müzik öğretmenlerinin mesleki güven, beceri ve özyeterlik algılamaları konularında çeşitli bireysel sorunlar ve yetersizlikler yaşatabileceği akla gelmektedir. Olumsuzluklar yaratabilecek olan bu sonuçlara ilişkin olarak müzik öğretmeni adaylarının mesleklerini yeterli ve beklenen şekilde icra etme hususlarında ülkelerde uygulanmakta olan müzik öğretmeni yetiştirme politikalarının (eğitim fakülteleri de dahil edilerek) gözden geçirilmesi, eğitim fakültesi mezunları dışında müzik öğretmeni olabilme için sunulan ek hizmet, kurs ve uygulamaların içerik ve özelliklerinin (bazı derslerin zorunlu olması gerekirken seçimsizlik ders olarak sunulması, örneğin özel eğitim) yeniden incelenerek yeni kararların alınması, bu tür kararların alınması amacıyla alanda çalışan müzik

öğretmenlerinin ve ilgili akademisyenlerin görüşlerine özellikle yer verilmesi, eğitim fakültesi eğitim programında yer almakta olan özel eğitim dersi içeriğinin çalışmanın sonuçlarına dayanarak incelenmesi ve gerekli değişikliklerin ve eklemelerin yapılması gerekmektedir. Lisans eğitimi sonrasında ÖGÖ'lerin müzik eğitimleri üzerine eğitimin ve müzik eğitimlerine ilişkin araştırmaların sürdürülmesi gerekliliği nedeniyle özel eğitim ve ilişkili derslerin lisansüstü ders programlarında da zorunlu ders statüsüne kavuşturularak devam ettirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Öğretmenlik mesleği sürecinde tüm farklı branşlarda çalışan öğretmenler; öğrenme ortamlarında gerekli süreçlerde birbirleri ile iletişim içinde olmakta, birbirlerine yardımcı olmakta ve disiplinlerarası iletişim ve bilgi alışverişinin sağlanabilmesi için birlikte çalışmalar da yapabilmektedirler. Araştırılan konuya ilişkin olarak özel eğitim öğretmenliği bölümü ve müzik öğretmenliği bölümü öğrencilerinin birbirlerinin alanlarında belirli-yeterli oranda deneyim, bilgi birikimi, öğretim yeterlikleri ve özyeterliklerine ulaşabilmeleri için lisans eğitimlerinin 3. ve 4. sınıflarında ortak müzik ve özel eğitim dersi uygulamasına geçilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir. Özel eğitim bölümü öğrencileri müzik eğitiminin öğretim yöntem ve tekniklerinden haberdar olup öğretmenlik stajları boyunca ve öğretmenliğe başladığında gerekli süreçlerde bu yöntem ve teknikleri belirli-yeterli oranda kullanabilmeli, müzik öğretmenliği bölümü öğrencileri de aynı şekilde özel eğitim bölümüne has kullanılmakta olan öğretimsel uyarlamaları, öğretim yöntem ve tekniklerini bilerek staj ve öğretmenlik mesleği süresince belirli ve yeterli oranda kullanabilmelidirler. Bu bakımdan eğitim fakültelerinin eğitim programının güncellenmesinin, gerekli durumlarda konuya ilişkin akademisyenlerden eleştiri ve öneriler olarak çalışmalar yapılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Müzik öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilere verecekleri müzik eğitimlerine ilişkin özyeterlik algılarının sağlıklı biçimde artırılması için özel gereksinimli öğrencilerin genel eğitim alanları üzerine ve özel alan olan müzik eğitimi üzerine bilgilendirilmeleri, bu sayede ilerideki mesleki hayatlarında bu tür öğrencilerle karşılaşmaları ve onlara müzik eğitimi vermeleri gerektiği süreçlerde kendilerinden emin, müzik eğitimi açısından sağlıklı, dikkatli ve yeterli eğitimler vermeleri için ön hazırlıkların yapılması gerekmektedir. Bu bakımdan ülkelerin milli eğitim bakanlıklarına ve yüksek öğretim kurumlarına önemli görevler ve işbirliği düşmektedir. Bakanlık denetiminde il milli eğitim müdürlükleri aracılığıyla müzik öğretmeni olarak çalışmakta olan personele, müzik öğretmenliği eğitimi alan lisans öğrencilerine ÖGÖ' nin evinde müzik eğitimi vererek onu yakından tanımış, deneyimlemiş olan müzik öğretmenleri tarafından bilgilendirme çalışmalarının, bu konuya karşı olumlu farkındalık yaratma çalışmalarının-seminer ve toplantılar düzenlenmesinin fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

MEB tarafından sadece müzik öğretmenlerine değil tüm branşlardaki öğretmenlere, özel eğitim alanına yatkınlıklarını artırıcı, bilgilendirici ve hatta uygulamalı sınıf ortamlarında çalışmalar yaptırarak alışkanlıklarını sağlayıcı hizmet içi çalışmaların sunulmasının müzik öğretmenlerinin ve diğer branşlardaki öğretmenlerin ÖGÖ'lerin eğitimlerine ilişkin özyeterlik algı durumlarını arttırabileceği ve bu eğitimler sayesinde öğretmenlerin kendi alanlarında eğitim verdikleri öğrencilerinin başarı durumlarının arttırabileceği düşünülmektedir. Öğretmenler öğrencileri tanıdıkça onlar için ne yapması gerektiği konusunda tereddütlerden uzaklaşabilecek, farklı öğretim yöntem ve teknikleri kullanabilecek ve onların başarılarının artmasını sağlayabilecektir.

Müzik öğretmenlerinin mesleki rahatlık ve etkili müzik eğitimi verebilmeleri için kendilerine ait müzik dersliklerinin olmasının önemli faydalar sağlayabileceği düşünülmektedir. Müzik öğretmenlerinin kendilerine ait müzik dersliği olması durumları ile ilişkili olarak, müzik uygulamalarında kullanılan çeşitli çalgı, araç-gereçlerin her an yanlarında olmasının normal gelişim gösteren öğrencilerinin müzik eğitimlerine sağlayabileceği faydaların yanında ÖGÖ'lerle çalışma süreçlerinde gösterdikleri performansların ve bu performanslar öncesi özyeterlik algı durumlarını olumlu etkileyebileceği düşünülen mesleki isteklilik, yaratıcılık, girişimcilik vb durumlarının da olumlu etkilenebileceği düşünülmektedir. Müzik öğretmenlerine, görev yaptıkları okullarda kendilerine ait müzik derslikleri sağlanmasının ve müzik dersliği edinme konusunda müzik öğretmenlerinin bireysel girişimlerde bulunmalarının önemli faydalar sağlayabileceği; bu sayede ÖGÖ'lerin müzik eğitimlerine ilişkin sağlıklı ve olumlu adımlar atılabilmesinde etkili kazanımların elde edilebileceği düşünülmektedir.

Eğitim ortamlarında görev yapmakta olan rehber öğretmenler, görevleri sürecince okullarında bulunan öğrencilerin rehberlik alanı kapsamında eğitimle ilişkili faaliyetler açısından, sağlıklı ve olumlu yönde gelişim gösterebilmeleri için ÖGÖ'lere, müzik öğretmenlerine, diğer öğretmenlere, okul yönetimine ve hatta velilerine de uzanabilen boyutlarda, inceleme ve takipler yapmakta ve ayrıca kendi gözlemleri ile okulda gerekli gördükleri sorun ve yetersizliklerle ilişkili alanlarda çalışmalarını sürdürmektedirler. Okullarında rehber öğretmen olan müzik öğretmenlerinin, ÖGÖ'lerin davranışları, gelişimleri, muhtemel yaşanabilecek sorunları, yetersizlikleri ve yapılması gerekenler konusunda destek alabilme imkanlarının ve ihtimallerinin yüksek olması nedeniyle ÖGÖ'lere verdikleri müzik eğitimleri açısından sahip oldukları özyeterlik algı durumlarının okullarında rehber öğretmen olmayanlara göre daha yüksek çıkmış olabileceği düşünülmektedir. MEB tarafından sadece ÖGÖ'ler için değil öğretmenler, idareciler, normal gelişim gösteren öğrenciler ve veliler için de önemli bir eğitim danışmanı, takipçi ve problemleri belirleyip çözüm yollarının sunulması için önemli ve başat görevi olduğu düşünülen rehberlik branşı öğretmenlerinin ihmal edilmeden tüm okul türlerinde görev yapmaları için gerekli olan atamaların sağlanmasıyla okullara rehber öğretmen kadrosu verilmediği-verilemediği durumlarda ücretli rehber öğretmen görevlendirmeleri ile her okulda en az bir rehber öğretmenin olması için çalışmaların

yapılmasıyla faydalı sonuçlar alınabileceği düşünülmektedir.

ÖGÖ'lerin sanat/müzik yeteneklerinin ve eğitimlerinin geliştirilmesine yönelik yapılacak olan yeni araştırmaların ve sonuçlarının bu öğrencilerin sosyal beceri gelişimlerinde ve kendilerini ifade etmelerindeki başarılarını olumlu yönde etkileyebilmesindeki öneminin fazlaca üzerinde durulması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla hem bu çalışmanın sonuçlarının hem de konuya ilişkin yapılacak olan diğer çalışmalardan elde edilecek bilgi ve çıkarımların ÖGÖ'lerin müzik ve ilgili sanat alanlarında yapılacak olan sosyal etkinlik ve projelerdeki performanslarının daha da artırılması için fırsatlar sağlayabileceği hem de müzik ve sanat eğitimcilerine kolaylıklar sunabileceği düşünülmektedir. ÖGÖ'leri içine alarak yapılmış olan her sosyal eğitim/etkinlik projesinin ve başarılarının ilgili makamları harekete geçirebileceği ve her yeni etkinliğin bu öğrencilerin eğitimlerinde ve olanaklarında yenilikler sağlayabileceği düşünülmektedir.

6. Kaynakça

- Akıncı, M. Ş. (2017). Müzik Öğretmenlerinin Özel Gereksinimli Öğrencilerle Müzik Uygulamalarına İlişkin Özyeterlik Algıları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmen özel eğitim öz yeterlik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10 (1), 29-37.
- Aksu, F. (2009). İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin Yeterlik Algılarının Sınıf Yönetimi Becerilerine ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atasoy, M. U. (2010). Lisans ve Tezsiz Yüksek Lisans Öğrenimi Görmekte Olan Müzik Öğretmeni Adaylarının Genel Öğretmenlik Öz-Yeterlik Algılarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review* 84 (2), 191-215.
- Bandura, A. (2009). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. A. Bandura (Ed.). *Self efficacy in changing societies* (1-45). Cambridge University Press.
- Batu, E. S. (1998). Özel Gereksinimli Öğrencilerin Kaynaştırıldığı Bir Kız Meslek Lisesindeki Öğretmenlerin Kaynaştırmaya Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüş ve Önerileri. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Baykoç-Dönmez, N., Avcı, N. ve Aslan, N. (1997, Eylül). İlk ve ortaöğretim kurumu öğretmenlerinin engellilere ve kaynaştırmaya ilişkin bilgi ve görüşleri. Sözlü bildiri, IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Eskişehir.
- Brownell, M. T. ve Pajares, F. M. (1996). The Influence of Teachers' Efficacy Beliefs on Perceived Success in Mainstreaming Students with Learning and Behavior Problems: A Path Analysis. *Florida Educational Research Council*. 27 (3-4), 10-25.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara (3. Baskı).
- Dempsey, E. (2015). Music Performance Anxiety in Children and Teenagers: Effects of Perfectionism, Self-Efficacy, and Gender. A Thesis Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Masters of Arts in Music, University of Ottawa.
- Deniz, S. (2008). Özel Eğitim Sınıfına Devam Eden Zihin Engelli Öğrencilere Okuma-Yazma Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntemlerine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Derman, A. (2007). Kimya Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlik Algıları ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Diken, İ. (2006). Preservice teachers' sense of efficacy and opinions toward inclusion of students with mental retardation in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 23, 72-81.
- Dolapci, S. (2013). Öğretmen Adaylarının Öz-Yeterlilik Algıları Ve Kaynaştırma Eğitimine Bakış Açılıarı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eldemir, C. (2011). Müzik ve resim-iş eğitimi anabilim dalı öğrencilerinin öğretmenlik meslek bilgisi derslerine ilişkin görüşleri: Gazi üniversitesi örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 30 (1), 47-59.
- Ertek, E. (2014). Müzik Eğitimi Bölümleri'ndeki Şan Öğrencilerinin Özyeterlik Algılarına Yönelik Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Gürbüz, O. ve Ersöz, Y. (2011, Ekim). İlköğretim İkinci Kademe Branş Derslik Sisteminin Değerlendirilmesi; (Öğretmen ve öğrenci görüşleri). Sözlü Bildiri. I. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, Eskişehir.
- Güven, E. ve Tufan, E. (2010, Nisan). Kaynaştırma uygulamasının yapıldığı ilköğretim okullarında müzik eğitimi (Balıkesir örneği). Sözlü Bildiri, II. Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Işık, İ. (2001). Öz-Yeterlik İnancı: Yönetici Roller Açısından Bir İnceleme. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Karacaoğlu, Ö. M. (2008). Öğretmenlerin yeterlilik algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5 (1), 70-97.
- Karahan, Ş. (2008). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Eğitimcilerin Özyeterlik Algılarının ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlan-

- mamiş Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach' ın Alfa Güvenirlik Katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6 (1), 47-48.
- Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim, S. Eripek (Ed.), *Özel Eğitim (3-13)*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kıvrak, N. İ. (2003). Özel Eğitimde Müzik Öğretmeni Sorunu. *Cumhuriyetimizin 80. Yılında Müzik Sempozyumu*, 30-31 Ekim 2003, İnönü Üniversitesi, Malatya, s.303-306.
- MEB, (2015). *Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Kitapçığı*, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü: 31 Ekim 2015 tarihinde http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/24014806_kaynastirma1.sra.pdf sitesinden alınmıştır.
- Morgül, M. *Müzik Nasıl Öğretilir*. Ankara: Yurtrenkleri Yayıncılık.
- Okursoy, F. T. (2016). Öğretmenlerin Özyeterlik Algıları İle Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Özenoğlu Kiremit, H. (2006). Fen Bilgisi Öğretmenliği Öğrencilerinin Biyoloji İle İlgili Öz-Yeterlik İnançlarının Karşılaştırılması. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ritchie, L. ve Williamon, A. (2010). Measuring distinct types of musical self-efficacy. *Psychology of Music*. 39 (3), 328–344.
- Sazak Pınar, E. (2014). Identificaton of inclusive education clasroom teachers' views and needs regarding in-service training on special educator in Turkey. *Educational Research and Reviews*, 9 (20). 1097-1108.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şeker, S. S. (2014). Müzik Öğretmeni Adaylarının Akademik Özyeterlik Düzeyleri İle Çalgı Çalışmaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 9 (3). 135-149).
- TED (Türk Eğitim Derneği) (2009). *Öğretmenlik Mesleği Yeterlikleri*.
- Tohum Otizm Vakfı. *Türkiye'de Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitimin Durumu*. *Kaynaştırma/Bütünleştirmenin Etkinliğini Artırmak için Politika ve Uygulama Önerleri Projesi*
- Uçan, A. (2006, Nisan). Müzik Öğretmenliği Yeterlikleri. *Sözel Bildiri, Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu*, Denizli.
- Uysal, A. (1995). Öğretmen ve Okul Yöneticilerin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sonuçlara İlişkin Görüşleri. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uysal, A. (2004). Kaynaştırma uygulaması yapan öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüşleri, 13. Uluslararası özel eğitim kongresi bildiri- özel eğitimden yansımalar, Kök Yayıncılık, Ankara, 121-135.
- Woolfolk Hoy, A ve Burke Spero, R. (2005). Changes in teacher efficacy during the early years of teaching: Acomparision of four measures. *Teaching and Teacher Education* 21, 343–356.
- Yılmaz, G. (2007). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Deneyimlerinin Fen Öğretimi Öz Yeterlik ve Sınıf Yönetimi İnançlarına Olan Etkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.